

УДК 74: 687.1

ТИПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ ЯК НОВИЙ ТИП ВІЗУАЛЬНОГО ОБРАЗУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

ШОСТАЧУК Тетяна, ПІДДУБНА Оксана
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, Україна
tatianashmeliova1@gmail.com

Досліджується використання сучасними графічними дизайнерами шрифту як образотворчого матеріалу для створення типографічного портрета. Проведено аналіз типографічного портрета, який наслідує художньо-графічну мову каліграм, демонструє новий досвід створення візуального образу за допомогою шрифту. Типографічний портрет, як окремий вид мистецтва, поєднує три важливі складові: типографію, фотографію і графіку. Встановлено способи створення типографічного портрета.

Ключові слова: графічний дизайн, каліграма, постмодернізм, типографіка, типографічний портрет, фотографія, шрифт.

ВСТУП

XXI століття – епоха інформації та швидкісної комунікації – на провідне місце в культурно-мистецькому просторі висуває ідей та концепцій, що ґрунтуються на креативному способі подачі візуальної інформації.

У процесі сприйняття інформації сучасною людиною на перший план виходить не текстовий символ, а зоровий образ. Постмодернізм привносить нове в стилістику візуального образу, що зумовлює необхідність досліджувати та аналізувати процеси, які відбуваються в сфері образотворчого мистецтва та графічного дизайну.

Постмодерністська парадигма змінює й ставлення до типографіки. Власні пошуки постмодернізму в сфері шрифту йдуть одночасно у всіх напрямках. А оскільки для постмодернізму характерно руйнування канонів, то основні умови виконання типографічної композиції навмисно порушуються. Наприклад, така найважливіша умова, як читання рекламного тексту, може бути принесена в жертву, з міркувань надання певного стилю візуальному образу або створення спеціальних ефектів.

На відміну від традиційного, класичного застосування шрифтів у сучасній типографіці використання шрифтів відрізняється величезним розмаїттям і невпорядкованістю. Для типографіки характерні пошуки нестандартних рішень, постійна гра зі шрифтом, застосування в одній рекламі кількох різних кольорів і малюнків шрифтів, використання одночасно кирилиці й латиниці, незвичайне розташування тексту, а також багато іншого.

Типографіка в постмодернізмі набуває нового звучання завдяки швидкому розвитку цифрових технологій, що надає дизайнерам комплекс новітнього інструментарію (графічні планшети, сканери, принтери, цифрові

фотоапарати тощо); комплект програмних продуктів, які постійно ускладнюються, пропонують нові можливості по обробці зображень, у тому числі з 3D технологіями. Все це дозволяє графічному дизайну перейти на новий рівень складності з використанням усіх можливостей і ефектів, що створюються за допомогою сучасної техніки.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Оскільки для сучасної типографіки характерний пошук нестандартних рішень, постійна гра навколо шрифтової форми, то все частіше дизайнери використовують шрифт як образотворчий матеріал. Малюють літерами й словами абстрактну графіку свідомо не розраховану на читання, яка виконує функцію декоративного елемента або нонфігуративного зображення. Проте малюють шрифтами й конкретні образи й об'єкти, наприклад, фігури та обличчя людей, тварин, рослини, предмети тощо. З'являється новий тип портрета – типографічний та постає необхідність схарактеризувати його та можливості створення нового візуального образу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Графічний дизайн, як вважає О. Северіна, тісно корелює з образотворчим мистецтвом, запозичуючи його жанри та специфічні риси [1, с. 181]. Типографічний портрет, наслідуючи художньо-графічну мову каліграм, демонструє новий досвід створення візуального образу.

Каліграма (гр. *καλλι* – прекрасний, хороший; *γραμμα* – буква) – вірш, фраза чи слово, записані в такий спосіб, що утворюється графічний малюнок.

Цікаво, що на сьогодні в сучасній літературі точного й вичерпного визначення каліграми поки не вироблено, хоча опис терміну або його складових вже можна знайти в словниках: як в українських, так і в іноземних.

Однією з основних причин є те, що поєднання візуальних та семантичних, логічних та естетичних критеріїв важко аналізувати, як цілісність. Але, всупереч цьому, усі дослідники сходяться в одному: каліграму слід розуміти як культурний феномен, що знаходиться на межі літератури й образотворчого мистецтва [2].

У постмодернізмі ідея каліграми переосмислюється в контексті «постмодерної чутливості», що є епістемальною програмою сприйняття світу як принципово недетермінованого, нелінійного, хаотизованого й фрагментованого. У цих умовах каліграма стає універсальним способом організації текстового та художнього простору. Текст (або витвір мистецтва) у філософії постмодернізму та постструктуралізму інтерпретується як культурно-семіотичні коди, як колажна конструкція цитат, що утворює поліфонічний семантичний простір. У такому контексті в рамках постмодернізму феномен каліграми передбачає аксіологічну рівність значень кожного з елементів графічного твору – слова й образу [3].

Типографічний портрет як окремих вид мистецтва, поєднує три важливі складові: шрифт, фотографію і графіку (каліграму).

Отже, **типографічний портрет** – це портрет створений за допомогою типографіки (шрифту) з фотографії. Це своєрідний та оригінальний спосіб переосмислити образно за допомогою слів фотографію або ілюстрацію.

При створенні каліграми або типографічного портрета (об'єкту) в хід йдуть набірний шрифт, мальований або каліграфія.

Оскільки виразна мова типографіки постійно вдосконалюється та розширюється, то варіативні можливості застосування шрифтів у типографічному портреті постійно зростають. Шрифт, який використовують у постмодерністській дизайн-графіці для створення візуального образу портрета людини повинен максимально відповідати характеру композиції.

Текст все частіше бере на себе функції зображення (картинки) і відповідно сам стає образотворчим матеріалом. Відомо, що шрифти, окрім свого основного значення – денотативного (як інтерпретатора літер), можуть бути також носіями певної конотації.

Другою складовою типографічного портрета є фотографія. Фотографія розвивається у двох основних напрямках: документальному й художньому. Документальна фотографія знаходить своє застосування в різних сферах: журналістиці, медицині, архітектурі тощо. Відмінністю фотографії документа від художньої фотографії є об'єктивне відтворення реальності. Зауважимо, що об'єктивність фотографій втрачається, коли фотографи виявляють суб'єктивне ставлення до вибору форми та змісту фото та застосовують цифрові технології для перетворення фотографій.

Необхідно зазначити, що в моделюванні візуального образу типографічного портрета застосовується принцип поєднання реального та художнього. На сучасному етапі застосування цифрових технологій фотографію часто опрацьовують на комп'ютері, внаслідок чого вона втрачає реальність. Водночас засоби комп'ютерної графіки розширюють художні можливості в перетворенні фотографій на типографічні портрети, що є цінним для візуалізації образу (рис. 1).

Рис. 1. Гнатюк Марина. Типографічний портрет. Студентка 45Бд-ПОдиз, ЖДУ імені Івана Франка, 2022

Поняття «художність» належить до застосування штучних культурно створених засобів гармонійного перетворення образів реальної дійсності. Так, у перетворенні фотографій використовуються художньо-естетичні засоби

шрифтів. Метою типографічного портрета стає створення емоційно насиченого естетично виразного образу, залежного від компонування шрифтів, їх розмірів, розташування, тонального та колірного рішення. Світлові, колірні ефекти створюються за допомогою творчого використання цифрових технологій.

У сучасній типографіці існують три способи створення типографічних портретів:

1) використовується перо й туш (поверх фотографії наносяться контури, в межах яких пишеться текст);

2) текст накладається на фотографію паралельними горизонтальними рядками, а зображення читається внаслідок виділення кольором або зміною тональності;

3) типографічний портрет виконується у Photoshop (або інших програм), із використанням фільтра Displace та деяких режимів накладання для досягнення ефекту портрет.

ВИСНОВКИ

Сучасний мультимедійний інструментарій при створенні типографічного портрета дозволяє використовувати широкий спектр можливостей: великий вибір шрифтів, альтернативні фонові та колірні рішення, ефект текстури, малювання та анімація (ефекти руху та появи, зникнення та змішання тощо), метаморфози шрифтів, знаків (від мовних до графічних) тощо.

Мультимедійні технології служать для вирішення як інформаційних завдань, так і естетичних, що в перспективі відкриває нові можливості для типографічного портрета.

ЛІТЕРАТУРА

1. Северіна О. Екологічний плакат у системі візуальної комунікації. *Мистецтвознавство України*. 2014. Вип. 14. С. 179-182.

2. Мінаєва Е.В., Пономарьова Т.А. Сучасна візуальна поезія: у пошуках невизначеного. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Том 24 (63). 2011. №2. Частина 2. С. 512-521.

3. Sikorski T.: Czy street art jest sztuką? W: E. Dymna, M. Rutkiewicz: *Polskie street art, cz.2. Między anarchią, a galerią*. s.373. Carta Blanca, 2012.

SHOSTACHUK T., PODDUBNA O. TYPOGRAPHIC PORTRAIT AS A NEW TYPE OF VISUAL IMAGE OF POSTMODERNISM

It is looked into how modern graphic designers employ fonts as visual elements to create typographic portraits. Analyzing the typographic portrait, which emulates the Caligram's artistic and graphic language, reveals a novel method of constructing a visual image by utilising a typeface. As a distinct kind of art, the typographic portrait combines the three key elements of typography, photography, and graphics. It is possible to make a typographic portrait.

Key words: *graphic design, calligram, postmodernism, typography, typographic portrait, photography, font.*